

OBSAH

Úvod	9
I. Centra a jejich krajiny v raném středověku	13
1. Ivo Štefan, Hledání středu: proměny centrality v Pražské kotlině a jejím okolí v raném středověku	15
2. Zdeněk Neustupný, Topografické podklady k rekonstrukci zázemí raně středověké Prahy	140
3. Ivo Štefan – Jan Hasil, Výsledky archeologického výzkumu raně středověkého opevněného centra v Praze-Královicích	164
4. René Kyselý, Výpověď zvířecích kostí z raně středověkého hradiště v Praze-Královicích	225
5. Adéla Pokorná, Nálezy rostlinných makrozbytků na hradišti v Praze-Královicích	264
6. Ivo Štefan – Jan Hasil, Praha-Vinoř: proměny centrálního místa v zázemí středověké Prahy (předběžná zpráva)	278
7. Ivo Štefan – Helena Březinová – Jan Hasil – Sylva Drtikolová Kaupová – Estelle Ottenwelter – Hana Vondrová, Bohatě vybavený pohřeb dívky H2 na hradišti v Praze-Vinoři	323
8. Petr Pokorný, Na středověk s mikroskopem: výpověď palynologie o vývoji krajiny v okolí vinořského hradiště	343

II. Kapitoly o vesnickém prostředí v krajině středověké Prahy	363
1. Jan Klápště, Možnosti a meze rurální archeologie v pražském zázemí	365
2. Jan Klápště, Písemné svědectví o podobě pražské krajiny 11. až počátku 13. století	371
3. Jan Klápště – Ladislav Rytíř – Pavel Kacl, Libocké proměny v čase dlouhého trvání Jan John, Nálezy mincí z Liboce (Praha 6), č. p. 17	374
Petr Žákovský, Železná čepel z Liboce (Praha 6), č. p. 17, objekt 72095	389
<i>Exkurz: Pět přírodovědných kapitol</i>	401
Tereza Šálková, Radiokarbonová datace pecí a objektu 72074 z Liboce (Praha 6), č. p. 17	401
Tereza Šálková, Středověké rostlinné makrozbytky z Liboce (Praha 6), č. p. 17	402
Petr Kočár – Romana Kočárová, Liboc (Praha 6), č. p. 17 – antrakologická analýza	420
Zdeňka Sůvová, Archeozoologická analýza středověkých zvířecích kostí z Liboce (Praha 6), č. p. 17	426
Jan Zavřel, Torzo kovářské kalici nádoby z Liboce (Praha 6), č. p. 17	440
4. Jan Klápště, Raně středověká zemnice z Butovic jako detail	445
5. Jan Klápště, Artefakty z Hodkoviček	462
6. Jan Klápště a kol., Příkop jako majetkový doklad	477
Jan Klápště – Jaroslav Špaček, Ostrov u Záp	479
Jan Klápště – Drahomíra Malyková, Kbely	485
Ladislav Varadzin, Běchovice	491
7. Jan Klápště, Hledání souvislostí	495

III. Město a venkov ve vrcholném a pozdním středověku	519
1. Tomáš Klír, Zázemí vrcholně středověké Prahy	521
2. Tomáš Klír, Lokační aktivity pražských měšťanů	573
3. Martin Musílek, Venkovské majetky pražských měšťanů ve 14. a 15. století	604
IV. Přírodní zdroje středověké Prahy	653
1. Libor Jan, Doprava a obchod se dřevem v předhusitských Čechách a Praze	655
2. Jan Zavřel, Nerostné suroviny v krajině středověké Prahy	680
Seznam pramenů a literatury	783
Místní rejstřík	842

ÚVOD

Až do poloviny minulého století si většina pražské příměstské krajiny, a to místy dokonce i v těsné blízkosti historického souměstí, uchovala silně venkovský ráz. Půdorys vsí i struktura jejich hospodářského zázemí přitom svými kořeny obvykle sahaly až do období 13. a 14. století, a samotná sídelní kontinuita byla leckde ještě mnohem hlubší. V posledním století se tato dlouhodobě reprodukovatelná tvář předindustriální kulturní krajiny buď změnila k nepoznání, nebo byla úplně vymazána. Kniha je výsledkem grantového projektu stejného názvu, podpořeného Grantovou agenturou České republiky (GAČR 16-20763S). Nabízí soubor studií archeologů, historiků a přírodovědců různého zaměření, které se snaží alespoň dílčím způsobem podhalit převrstvenou „krajinu středověké Prahy“.

Tématům souvisejícím se zrodem a rozvojem české metropole se dějepis a archeologie intenzivně věnují už od svých odborných počátků a příslušná literatura by hravě zaplnila samostatnou knihovnu. Naše kniha se však primárně nevěnuje historickému jádru Prahy. Vycházíme z předpokladu, že vývoj a fungování centra není možné pochopit bez poznání jeho vztahu k okolnímu regionu. Obdivuhodná kontinuita „hlavního města“ přitom může svádět k představě stability a neměnnosti sociálních a ekonomických struktur. Pravdou ale byl spíše opak. V prvních šesti staletích, řazených k ranému středověku,

sledujeme vznikání, proměny a vyhasínání centrálních míst. Na přelomu 9. a 10. století se území stává východiskem expanze prvních Přemyslovců a po sjednocení Čech prochází v průběhu 11. a 12. století složitou transformací. Vše svědčí o intenzivním hledání optimálních vzorců struktury krajiny v rychle se měnících podmínkách. Dominantní postavení v regionu získávají významné církevní instituce, evidujeme ale také majetky rodící se pozemkové šlechty. Region se postupně proměnil v hospodářské zázemí středověké metropole. Novou dynamiku přináší následující, vrcholně středověká etapa, kterou na počátku 13. století symbolicky otevírá ustavení Starého Města pražského jako právního města. Souběžně probíhala složitá transformace raně středověkých venkovských sídlišť ve stabilizované vsi. Ve vrcholném a pozdním středověku Praha sledovala vývojovou trajektorii jako jiné velké evropské metropole, ekonomicky ovládla celý přilehlý region, jenž se stal arénou majetkové expanze, podnikání a reprezentace předních pražských měšťanů. Předkládaná kniha jako celek ukazuje, jaké jedinečné poznávací možnosti zvolená perspektiva „dlouhého středověku“ nabízí. Každý ze sledovaných jevů a témat má přirozeně svá vlastní prostorová měřítka.

První oddíl nazvaný *Centra a jejich krajiny v raném středověku* otevírá syntetizující studie, která se především snaží tematizovat základní kontury dynamických proměn vztahu center a venkovských komunit v dlouhém období 6. až počátku 13. století. S ní bezprostředně souvisí následující kapitola, která prostřednictvím mapových podkladů zasazuje sledované jevy do prostorových souvislostí. Další texty mají charakter příkladových studií, které prezentují poznatky získané archeologickými výzkumy hradišť v Praze-Královicích a Praze-Vinoři, prováděné v rámci grantového projektu týmem Ústavu pro archeologii Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Díky úzké mezioborové spolupráci můžeme nabídnout mimo jiné pohled do jídelníčku obyvatel hradišť nebo na jejich vliv na proměny okolní krajiny a vegetace.

Téma problematiky, kterou se zabývají *Kapitoly o vesnickém prostředí v krajině středověké Prahy* druhého oddílu, obvykle u širší veřejnosti nevzbuzuje mimořádný zájem, dotýká se však samotných základů života středověké společnosti a dnes úzce souvisí s naléhavými otázkami ochrany historické krajiny. Blízké zázemí každého z velkých evropských měst se stalo areálem intenzivní stavební činnosti,

v němž se zároveň nabízejí značné archeologické příležitosti. Už před řadou let se právě v pražské příměstské krajině podařilo ukázat podstatu strukturálních změn osídlení ve 12. až 13. století a aktuální poznávací etapa se zaměřuje na vnitřní podobu sídelních útvarů a jejich každodenní život. Východiskem se stávají terénní výsledky několika archeologických institucí a důležité poznávací opory spolu s archeologií přináší hned několik přírodovědných specializací.¹

Cílem třetího oddílu nazvaného *Město a venkov ve vrcholném a pozdním středověku* je charakterizovat geografický rozsah, strukturu a také hlavní ekonomické i sociální rysy zázemí Prahy v době, kdy byla jednou z nejlidnatějších a nejrozsáhlejších evropských metropolí. Všímáme si zonality jejího zázemí a specifík, které plynuly z jejího rezidenčního a správního statusu. Zvláštní pozornost věnujeme tomu, jak konkrétně pražští měšťané proměňovali starší venkovská sídliště a jakým způsobem zakládali nová. Studium těchto aktivit bylo v odborné literatuře dosud opomíjeno, ačkoliv je pozoruhodné i v evropském měřítku a ukazuje, jaké posuny v poznání přináší spolupráce dějepisu a archeologie. Samostatnou a nepostradatelnou kapitolu tvoří přehled majetkových aktivit pražských měšťanů ve 14. a 15. století.

Poslední oddíl nazvaný *Přírodní zdroje středověké Prahy* dokumentuje závislost metropole na importu rozličných surovin a materiálů nejen z přilehlého regionu, ale někdy i ze značných vzdáleností. Praha těžila ze svého postavení na rozhraní výrazných krajinných zón, přičemž zalesněné partie středního a horního Povltaví se brzy staly její nezbytnou zásobárnou palivového a stavebního dříví, které již ve středu Čech nebylo ve větší míře k dispozici. První kapitola tedy analyzuje písemné doklady zásobování středověké Prahy dřevem.

¹ Příprava *Kapitol o vesnickém prostředí v krajině středověké Prahy* si vyžádala široký okruh spolupracovníků, z nichž někteří se stali i spoluautory textových částí. Zvláštní poděkování za podstatnou pomoc náleží archeologům Miroslavě Šmolíkové (Muzeum hlavního města Prahy) a Michalu Burešovi (společnost Archeo Pro). Zdlouhavé zacházení s nálezovými fondy obětavě usnadňovala Hana Nedvěďová, správkyně depozitáře archeologických sbírek v Muzeu hlavního města Prahy. – Recenzního posouzení *Kapitol* se ujali Vojtěch Kašpar (společnost Archaia Praha) a Jaroslav Podliska (Národní památkový ústav) a oběma náleží poděkování za cenné konzultace.

Seznam potřebných materiálů byl ale mnohem delší. Poslední kapitola proto nabízí komplexní přehled surovin geologického původu, využívaných obyvateli středověké Prahy a okolí, tedy především stavebního kamene, rud nebo hrncířské hlíny, a hledá jejich potenciální zdroje.

Předkládaná kniha přibližuje jedinečné historické svědectví pražské příměstské krajiny. V kontextu tohoto regionu se v počátcích českého státu stabilizovalo centrum, které dodnes v Čechách zaujímá mimořádné postavení a jež se stalo jednou z největších metropolí evropského středověku. Historie Prahy byla samozřejmě vždy začleněna do rozsáhlých geografických vazeb, ale byly to právě vztahy s nejbližším zázemím, které otevíraly nebo limitovaly možnosti jejího ekonomického a populačního rozvoje. Některé kapitoly upozorňují na naléhavé úkoly péče o historické kulturní dědictví. Příkladem je osud terénních reliktních středověké vsi Hol v Klánovickém lese, jedné z nejcennějších památek svého druhu v Evropě, které právě v posledních letech rychle a nenávratně mizejí. Doufáme, že tato kniha podnítl další výzkum a prohloubí zájem o pražskou příměstskou krajinu a uchování jejího svědectví pro další generace.

Jan Klápště – Tomáš Klír – Ivo Štefan

Za věcné připomínky k jednotlivým textům děkujeme recenzentům celé knihy Jiřímu Macháčkovi a Martinu Nodlovi, recenzentům *Kapitol* Vojtěchu Kašparovi a Jaroslavu Podliskovi a Ivaně Boháčové, která kriticky posoudila první oddíl knihy.

I.
CENTRA A JEJICH KRAJINY
V RANÉM STŘEDOVĚKU

1. HLEDÁNÍ STŘEDU: PROMĚNY CENTRALITY V PRAŽSKÉ KOTLINĚ A JEJÍM OKOLÍ V RANÉM STŘEDOVĚKU

Ivo Štefan

ÚVOD

Praha je v českém diskurzu už přes tisíc let jedním z důležitých synonym centrality. V prostoru historického souměstí se od raného středověku soustřeďují klíčové politické a ekonomické instituce českých zemí i symbolická místa paměti kolektivní identity. Není náhoda, že se řada z těch současných odkazuje k postavám a událostem „počátků státnosti“, které jim propůjčují punc odvěkosti a přirozeného řádu věcí. Jak už bylo mnohokrát zdůrazněno, hloubka kontinuity Prahy jako zemské metropole nenachází napříč Evropou mnoho konkurentů, což je mimo souhry historických okolností dáno především mimořádně příznivou geografickou polohou a umístěním na rozhraní kontrastních krajinných zón (*Lutovský–Smejtek a kol. 2005, 74–111*). Členitý kraj okolo vltavského meandru téměř v geometrickém středu české kotliny byl prostě pro hlavní město jako stvořený. Přílišné zdůrazňování kontinuity nicméně svádí k představě dlouhodobé stability sídel, institucí a socioekonomických vztahů. Pro období od 6. do počátku 13. století je ale pravdou spíše opak.

Vývoj pražské aglomerace sdílí mnoho společných rysů s dalšími významnými protourbánními útvary středověčodní Evropy, které

nenavazovaly na pozdně antická města. Na rozdíl od baltských a středomořských emporií pro ně byla určující úzká vazba na hlavní politická a církevní centra, která akcelerovala rozvoj neagrárních aktivit (např. *Brachman ed. 1995; Piekalski 1999, 2014*). Výrazně komplikovanější než u většiny ostatních evropských „raných měst“ však byla v případě Prahy vícefázová restrukturalizace přilehlého regionu, kde ještě na počátku 11. století fungovalo několik dalších rozsáhlých opevněných center.

Nejpozději od druhé poloviny 10. století můžeme v případě pražské aglomerace uvažovat současně o třech rovinách centrality, což ji v sídelní hierarchii stavělo nad ostatní regionální střediska Čech: 1. pro přilehlý region představovalo pražské centrum (resp. centra) místo vlády, administrativy, jurisdikce, regionální směny a církevní organizace; 2. stává se politickým, ekonomickým i sakrálním středem Čech a následně českých zemí; 3. bylo významným uzlovým bodem nadregionálního a dálkového obchodu a politických kontaktů. Tyto tři roviny, z nichž každá procházela vlastním vývojem, se přitom vzájemně podmiňovaly a spoluurčovaly výslednou podobu a strukturu pražské aglomerace i sídelních vzorců v jejím okolí. Primární pozornost zde budeme věnovat první, regionální rovině.

Vymezení „krajiny raně středověké Prahy“ tak nemůže být ve zvolené diachronní perspektivě jiné než umělé, už proto, že v prvních staletích raného středověku žádná metropole neexistovala. Všechny následné socioekonomické úvahy se nutně odvíjejí od krajinných daností, sídelní struktury a demografických parametrů daného území. Modelový region vymezený kružnicí o poloměru 25 km (v některých případech 35 km) od jádra Prahy má rozlohu necelých 2000 (resp. 4000) km². Každý region nabízí svá velká témata. V případě středních Čech raného středověku je to pochopení výchozích předpokladů vzniku nevelkého geopolitického útvaru prvních Přemyslovců a jeho následné komplikované transformace v zázemí metropole středověkého teritoriálního státu.

První tři oddíly textu se snaží v chronologickém sledu v zájmovém regionu postihnout hlavní kontury vývoje centrálních míst a s nimi souvisejících sídelních a sociálních struktur a sítí. Poslední, diachronní kapitola se pak soustředí na proměny ekonomických interakcí mezi centrálními místy a okolním regionem.

PRAMENY, MOŽNOSTI, LIMITY A MODELÝ:
METODOLOGICKÉ POZNÁMKY

Raně středověkou etapu, které zde budeme věnovat pozornost, pomyslně uzavírá vymezení Starého Města ve 30. letech 13. století a Malé Strany roku 1257 jako právně definovaných městských útvarů. V té době se mezi metropolí a jejím hospodářským zázemím stabilizují socioekonomické vztahy, které v principu přetrvaly až do nástupu industrializace. Pražská města ve svých hradbách a jejich okolí koncentrovala širokou škálu neagrárních aktivit – především specializovanou řemeslnou produkci a směnu. Subsistenční nároky jejích obyvatel naopak zajišťovalo agrární zázemí, které ve 14. století (kdy ho lze na základě písemných pramenů poprvé rekonstruovat) dodávalo na pražské trhy potraviny z okruhu o poloměru přibližně 20–25 km, často však i z větších vzdáleností (*Nový 1971*; viz kap. III.1). Jak se pokusím ukázat, výrazná ekonomická polarizace města a jeho zázemí, vzájemně provázaných městským trhem, sice byla výsledkem adaptace nových socioekonomických a právních vztahů, které do Českých zemí naplno pronikají ze západu teprve ve 13. století, přímo ale navazovala na předchozí dlouhodobě budované předpoklady.

V souvislosti s přijetím procesualismu a jeho metodologických nástrojů začala archeologie systematicky analyzovat sídelní vzorce a hierarchie jako jeden z odrazů komplexity a měřítek společností (např. *Renfrew–Level 1979*). V šesti staletích raného středověku prošel region budoucího hospodářského zázemí vrcholně středověké Prahy několika fázemi zásadních restrukturalizací. Ty v naší optice nejvýrazněji signalizuje právě rozsvěcení a vyhasínání centrálních míst různého řádu a proměny forem sociální reprezentace. Každá taková změna byla příčinou i důsledkem přeskupení sociálních, ekonomických a komunikačních sítí a nepochybně i kognitivní mapy krajiny. Změny byly výsledkem širších procesů, které dalece přesahovaly úzký regionální rámec a nelze je studovat izolovaně.

Jedním z iniciačních inspiračních zdrojů pro studium centrality je práce ekonomického geografa W. Christallera (1933). Kouzlo Christallerových modelů nicméně vychází z předpokladu ideální krajiny bez přírodních bariér s rovnoměrným rozložením zdrojů

a populace, zapojené do plně integrovaného komerčního tržního systému (např. *Plattner 1975*; více kap. III.1). Předpokladem pravidelného geometrického rozložení hierarchie center různého řádu je v první řadě ekonomické *ratio* rentability transportních nákladů. Jestliže pro vrcholně středověké a mladší urbanizované regiony jsou tedy tyto modely užitečným výchozím analytickým nástrojem, jejich aplikace na protohistorické a raně středověké společnosti je limitovaná (srov. např. *Moździoch 1999*; *Nakoinz 2010*). Prostorová distribuce opevněných center třeba doby laténské (*Salač 2019*) či právě středočeských raně středověkých hradišť byla evidentně výsledkem jiných socioekonomických požadavků, než tomu bylo u vrcholně středověkých měst. Centralita v těchto společnostech prostě byla spojena s řadou mimoekonomických aspektů (např. *Smith 2014*).

Budeme zde proto pracovat s obecnějším pojetím *centrálního místa*, jímž rozumíme každý jasně definovaný areál, který dlouhodobě plní určitou specifickou úlohu pro větší množství komunit. Vedle směny je to vláda a rozhodování, administrativa, jurisdikce, vojenství/obrana, specializovaná produkce, šíření informací a kult; za specifické centrální zóny můžeme považovat i významné komunikace. Jednotlivé funkce se mohly protínat v jediném areálu (pak někdy hovoříme o *komplexních* centrech), jiná místa měla naopak jen omezené portfolio úkolů (např. *Gringmuth-Dallmer 1999*). Čím více funkcí se v příslušném areálu dlouhodobě soustřeďuje, tím výraznější archeologický zápis obvykle zanechávají. Nejcharakterističtějšími atributy centrality jsou velikost sídla, která řádově přesahuje měřítko běžných agrárních sídlišť, přítomnost fortifikací a dalších monumentálních či výjimečných objektů a specializovaných neagrárních aktivit. Pro raný středověk tato kritéria v západoslovanském prostředí naplňují především opevněná sídla – hradiště či hrady (termíny zde užívám jako synonyma), z nichž jen některá se následně transformovala ve složitější „předlokační“ aglomerace a následně ve vrcholně středověká právní města (*Žemlička 1978*; *Piekalski 1999*; *Klápště 1996, 2012, 293–392*).

Systematický zájem o studium *zázemí* raně středověkých centrálních útvarů se rozvinul relativně nedávno a soustředil se především na modelové vymezení regionů zajišťujících jejich subsistenční nároky (např. *Moździoch ed. 1999*; *Poláček ed. 2008*; *Dresler 2016*; *Hladík 2020*;

pro středočeská centra především *Neustupný 2008*). Rekonstrukce ale ve všech případech komplikuje neznalost základních vstupních parametrů: 1. počet (stálých) obyvatel center a jejich sociálně-profesní profil; 2. i v případě vrcholně středověkých měst s právně definovaným hospodářským regionem nebylo *zázemí* uzavřenou zónou a různé komodity (často zprostředkovaně) putovaly do centra z různých vzdáleností (viz kap. III.1, IV.); 3. nejstarší písemnosti alespoň v základních rysech dokládají, že obyvatelé center v 11. a 12. století běžně kombinovali různé ekonomické strategie. Pro starší období bez písemné evidence však podíl jednotlivých typů produkce a směny hodnotíme jen velmi obtížně.

Představy o proměnách centrality ve středu Čech od 6. do počátku 13. století jsou již dlouhou řadu desetiletí postupně skládány z psaných, archeologických a stavebněhistorických pramenů. Každý z těchto okruhů informací přináší vzájemně nezastupitelné svědectví, současně ale taky výrazná specifika spojená s citelnými výpočtovými limity. Klíčové, přesto ale naprosto nesystémové zmínky o několika centrálních místech přinášejí teprve legendy o přemyslovských světcích a cizí narativní texty 10. a počátku 11. století. Díky Kosmovi, jeho pokračovatelům, a především listinné evidenci majetkových zisků církevních institucí se sice vějíř sporých topografických zmínek od 11. století postupně rozevírá, až do 13., či spíše 14. století ale písemnosti postihují jen velmi selektivní výsek složité sociální a ekonomické reality: „Těžší úkol než sestavení zpráv místopisných o staré Praze jest všestranné vypsání všeobecných poměrů Pražského obyvatelstva, v časích totiž, pokud starodávné slovanské řády a obyčeje nebyly ještě protrženy německými řády městskými, pozdějšími, pročez nám nyní známějšími a tím samým průhled do vzdálenějších oněch časů všelijak matoucími. Pro nedostatečnost místních, tj. vlastně na Prahu se vztahujících pamětí z toho času, potřebí jest k nabytí aspoň nějaké známosti o těch věcech ohlédnouti se vůbec po stavu společenských poměrů v Čechách a jiných národů slovanských, a obrátiti povšechné ponětí odtud nabyté na tehdejší Prahu, jak dalece to žádá sama povaha věci, i jak dalece se to srovnati dá se sporými pamětmi, předce stávajícími“ (*Tomek 1892a*, 42). K výstižné metodické poznámce velkého historika středověké Prahy bohužel nelze po více než 150 letech mnoho dodat. Na řadu základních

strukturálních otázek raných přemyslovských Čech nenašel dějepis spolehlivou odpověď dodnes.

Velké naděje jsou proto vkládány do neustále narůstajícího fondu archeologických a stavebněhistorických pramenů. Ve vztahu ke studiu centrality ale narážíme na dvě překážky: 1. různé typy aktivit zanechaly v archeologické evidenci různě čitelné stopy – na jedné straně tak stojí identifikace obranných funkcí, sociálně výlučných artefaktů a staveb či dokladů zpracování kovů, na straně druhé třeba místa trhů, sněmů, jurisdikce či šíření informací, která nezanechávají žádný, nebo jen nespécifický materiální otisk; 2. archeologická a stavebněhistorická evidence v detailu identifikuje artefakty a jejich struktury. Bez výkladového rámce vloženého zvnějšku ale obtížně postihuje vztahy mezi nimi i jejich socioekonomické souvislosti. Pokud se vrátíme na konec předchozího odstavce, pochopíme, že se naše pokusy nezřídka podobají řešení rovnice o dvou neznámých.

Jako výmluvnou ukázkou vzájemné nekompatibility různých typů pramenů můžeme zvolit dva pražské příklady. Zpráva Ibrahíma ibn Jákuba z 60. let 10. století obsahuje nejstarší a na dlouhou dobu jediný „popis“ Prahy včetně informací o existenci významného nadregionálního trhu (*Bartoňková–Večerka eds. 2011, 413–414*). Navzdory intenzivnímu dlouhodobému archeologickému výzkumu pražského centra nemá ale dosud zpráva materiální protějšek. Zásadní interpretační nesnáze však provází pražské jádro – tentokrát jen v opačném poměru – i na samém sklonku raného středověku. Stavebněhistorické a archeologické výzkumy shromáždily během posledního staletí především z areálu pozdějšího Starého Města údaje o desítkách románských domů vystavěných na sklonku 12. a počátku následujícího století. Fenoménu románské Prahy ovšem scházejí elementární sociální, ekonomické i právní souřadnice: zcela postrádáme písemné svědectví o tom, kdo byl majitelem honosných domů a paláců, z čeho pocházel kapitál nutný k jejich výstavbě, jaké aktivity se v nich odehrávaly nebo z jakých zdrojů bylo toto rané město zásobováno. I když ale nenalezneme jednoznačné odpovědi, je důležité otázky alespoň formulovat. Pochopení otázky je polovinou odpovědi.